

FORUM STEDELIJKE REGIO'S

Bijeenkomst Regio Groningen-Assen
Groningen, september 2008

Datum: 18 en 19 september 2008
Locatie: Hotel Schimmelpenninck Huys, Groningen
Gastheren: Regio Groningen-Assen
Thema: Van regionale strategie naar uitvoering van projecten

Van Strategie naar Uitvoering

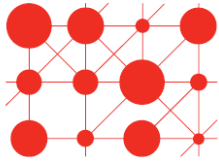
Het Derde Forum Stedelijke Regio's vond plaats in de regio Groningen-Assen. In dit forum stond het thema *Uitvoering* centraal. Het opsporen van werkende investerings- en uitvoeringsstrategieën leidde tot de conclusie dat er vanuit het oogpunt van financiering twee typen regio's lijken te bestaan. De regio's met een meer formele (Wgr+) status formuleren stevige ambities, die bij het uitvoeringstraject tot flinke financieringseisen leiden. Deze middelen zijn niet altijd zomaar beschikbaar. Andere regio's - vaak de vrijwillige verbanden - zitten meer in een 'makelfunctie' en opereren als regisseur tussen ambities. Dit zijn heel verschillende financiële rollen: een realiserende, en daarmee financieel vaak iets zorgelijke rol versus een regisserende en meer positieve rol. We kunnen uit die 'lichtere' regio's inspiratie halen. 'De Wgr lijkt al bijna iets stroperigs te hebben', aldus Jeroen Saris.

Ten tweede kwam de rol van private partijen uitvoerig aan de orde. Hoewel we al zo'n twintig jaar over PPS praten, is de samenwerking met het bedrijfsleven en maatschappelijke instellingen op het regionale niveau nog geen vanzelfsprekende zaak. Het blijft een vraag hoe we deze partijen langdurig kunnen binden aan een regionale agenda. Een deel van het antwoord ligt in het vroegtijdig betrekken van private partijen en maatschappelijke instellingen. Daarbij is 'het bedrijfsleven' behoorlijk meervoudig: er zijn vertegenwoordigende organen, er zijn adviesraden, grote en veel kleine bedrijven. Met wie vorm je allianties, in welke fases? Het denken op regionale schaal is voor veel private partijen niet vanzelfsprekend. Dit geldt overigens vaak ook voor gemeenten, wat op een onopgelost probleem duidt: de gemeenten - ook de kleinere - zouden immers de regio moeten dragen.

In de uitvoering van projecten stuit men regelmatig op *stagnatie*. In de presentatie van Ockeloen en Kiene werd dit onderwerp aan de orde gesteld en bleek stagnatie juist ruimte te kunnen bieden. Het gaat er dan om hoe je een stagnerend project afsluit. Als dit zonder ruzie kan, maak je ruimte voor nieuwe kansen. Metaforisch: "Beren op de weg kunnen nieuwe openingen bieden! Als men tenminste maar de hele olifant ziet."

Quotes

- "Ik geloof in het goede van de Regiomens." Jaap Wijma
- "Er is één stoplicht tussen Amsterdam en Hamburg; en dat staat precies midden op die T." Jan Willem Lobeek
- "Landschappen veranderen altijd, het zijn geen musea - maar wel zijn heldere keuzes nodig." Eric van der Bilt
- "Overall waar druk is, sneuvelt integraliteit." Martijn Mentink
- "De slogan 'Niets boven Groningen' suggereert dat hier de wereld stopt." Chris de Veer
- "Mensen zoeken geen baan meer, ze maken een baan." Jeroen Saris
- "We praten over de markt, niet met de markt." Cees Stoppelenburg

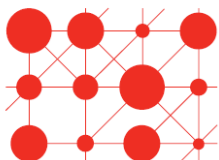

Jaap Wijma: Samen GAan voor beter!

De Regio Groningen-Assen, met 450.000 inwoners en een gebied van 1100 km², is sinds 1996 een (vrijwillig) samenwerkingsverband. De regio staat gezamenlijk economische profilering en gebiedskwaliteit voor. Ruimtelijk is er een scherpe keuze voor een regionale T-structuur gemaakt, waarbij de stad Groningen op het kruispunt ligt. In de Regiovisie van 2004 werd afgesproken dat eens in de vijf jaar de uitgevoerde acties en de visie worden geëvalueerd. Deze evaluatie vindt nu plaats en kent vier fasen: analyse, consultatie, programma en besluitvorming.

Van de analysefase zijn inmiddels voorlopige resultaten bekend. Zo blijkt de T-structuur een robuust uitgangspunt en blijft Groningen-Assen eigenwijs de scheiding van Stad en Ommeland nastreven. Het draagvlak bij de deelnemers blijkt gegroeid en financiën zijn beschikbaar. Tegelijk laat de analyse ook zien dat er een aantal zaken beter kunnen. De internationale oriëntatie van de regio - denk met name aan Hamburg - en meer aandacht voor de thema's duurzaamheid en water is gewenst. Net als een scherpere regionale profilering die niet alleen economie maar ook identiteit, cultuur en kennis betreft. Een betere communicatie van de regio als geheel vraagt bestuurlijke slagkracht. In lijn met het thema van dit Forum moet vooral de organisatie en integraliteit van de uitvoering met zijn financiële 'boeggolf' beter. Het aanjagen van de afzonderlijke projecten is daartoe een eerste stap.

Monique Geerdink: Trendmatige ontwikkelingen en de Regiovisie 2004

Onderzoek van Berenschot heeft landelijke trends met de Regiovisie GA vergeleken. Hiermee worden beleidsgebieden opgespoord die in de toekomst om meer aandacht of bijstelling vragen. Ruimtelijke trends zijn o.a. een geleidelijke vervaging van de scheiding tussen stad en land, meer kwalitatieve aandacht voor het landschap en een toenemend belang van goede bereikbaarheid. Economische trends zijn de opkomst van de kenniseconomie en ketens van kleinschalig ondernemerschap. Verder is profilering een belangrijke trend met communicatie, branding en citymarketing. Sociologisch spelen actuele ontwikkelingen als een krimpende bevolking, vergrijzing, ontgroening en een groter aandeel allochtone bevolking. Mensen worden individualistischer, mondiger en vrijetijdsbesteding is belangrijker. Ook bestuurlijk verandert er veel: meer decentraal, integraal, complexere processen en tegelijk vereenvoudiging van regelgeving. Op al deze gebieden is internationalisering gaande.

Wanneer je deze trends naast de Regiovisie 2004 legt, is de keuze voor stad versus land opmerkelijk. Volgens Monique Geerdink zijn echter nog geen duidelijke keuzes gemaakt over de complementariteit van de verschillende kernen. Een aantal trends sluit goed bij de Regiovisie aan: de aandacht voor bereikbaarheid en een gevarieerd aanbod aan woon- en bedrijfslocaties. Geerdink signaleert echter ook aandachtspunten, zoals de opkomst van het kleinschalig ondernemerschap, netwerken van kenniswerkers en de sociologische trends als krimp en vergrijzing. Vooral is belangrijk meer aandacht aan profilering te besteden: wat onderscheidt deze regio van andere?

Debat: Coalities en profilering in Groningen-Assen

Jeroen Saris stelt dat regio's coalities willen vormen met ondernemers, kennis en landschap. Landschap wordt vaak belangrijk genoemd, zegt Eric van der Bilt, en vervolgens in later beleid vergeten. Dat heeft te maken met de aandacht voor economie, die natuurgebieden weinig waarde toekent. Wat doet die T-structuur eigenlijk economisch? Volgens Jan Willem Lobeek denken ondernemers niet in T's of regio's. Zij ondernemen gewoon en dat is grotendeels een autonoom proces. Je ziet in het regionale bedrijfsleven een oostwaartse (internationale) oriëntatie en ontwikkelingen in de ICT-sector met ondermeer de Mediacentrale. Een coalitie met publieke partijen is volgens Lobeek niet eenvoudig; het bedrijfsleven stuit regelmatig op een publiek 'ja zeggen, nee doen'. Er vindt op korte termijn een open gesprek tussen regio en bedrijfsleven plaats, zegt Jaap Wijma. Naast samenwerking met het bedrijfsleven vlot ook samenwerking met de (kleinere) gemeentes minder; vaak het gevolg van beperkte capaciteit.

In de uitvoering heeft men in Groningen-Assen met een zg. boeggolf te maken: de financiën zijn er maar de projecten vloten niet volgens planning. Moet dat beschikbare geld meer bekendheid krijgen? Er is inmiddels een 'aanjager' aangesteld, die met de projectleiders naar oplossingen zoekt. Vaak zijn de problemen wel beheersbaar, zegt Ben Boersma, maar moeten slagvaardige bestuurders hun projecten meer actief benaderen.

Een belangrijk punt is profilering. Monique Geerdink meent dat de regio haar eigen profiel en identiteit onvoldoende scherp in beeld heeft. Gert de Roo sluit zich daarbij aan: imago is belangrijk en er wordt bij de overheid te traditioneel gedacht. Wat doen we met de kenniseconomie, en wat met het water dat een steeds mooier en completer netwerk vormt? Er moet met een creatieve blik naar nieuwe sectoren worden gekeken, besluit De Roo: 'we moeten het strikt functionele voorbij'.

Rik Kiene en Renée Ockeloën: Van Denken naar Doen

Kiene en Ockeloën presenteren een oefening onder het motto 'Van denken naar doen'. Als je het niet kan zien, dan is het ook niet echt gebeurd. Drie aspecten zijn hierbij belangrijk: inhoud, ordening en sociale aspecten. De sociale aspecten zijn voorwaardelijk voor de andere twee. Vragend naar vijf ambities die het Forum Stedelijke regio's het meeste kenmerken, zetten Ockeloën en Kiene daar succesfactoren voor uitvoering naast.

Kenmerken Forum Stedelijke Regio's:

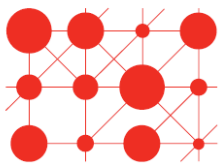
1. Ambitieuw
2. Coöperatief
3. Ondersteunend
4. Vooruitziend
5. Loyaal en competent

Succesfactoren om tot uitvoering te komen:

1. Eerlijk (en realistisch)
2. Vooruitziend
3. Competent
4. Inspirerend (letterlijk: leven inblazen)
5. Intelligent

In het avonddebat is eerlijkheid al aan de orde geweest. Veel regio's hebben ambitieuze projecten en plannings. In de praktijk komen de projecten minder snel tot uitvoering en op zo'n moment blijft de regio met een volle beurs zitten. Zou meer eerlijkheid over de haalbaarheid en planning niet beter zijn? Een tweede les is dat bewustwording van een probleem nog geen oplossing betekent. Nadat een stagnerend proces is gesignaleerd, is vervolgens moed en tact nodig dit weer op gang te brengen. Dat vergt een duidelijk perspectief, vernieuwde aanpak en het creëren van speelruimte. Bij het bieden van perspectief zijn *renaming* en *reframing* belangrijk: we moeten de kracht van taal niet onderschatten.

Paul Meijer en Cees Stoppelenburg: RR2020

De Stadsregio Rotterdam heeft ambitieuze plannen, zoals een offensieve aanpak van groen en water, investeringen in infrastructuur en in regionale ruimtelijke structuur. Deze ambities vergen, vertaald in het uitvoeringsprogramma RR2020, een aanzienlijke investering van 1,4 miljard euro. Tegelijk heeft men te kampen met wijzigende kaders zoals de nieuwe WRO en evaluatie van de Wgr+. Hoe financier je zo'n programma? Mogelijkheden zijn er wellicht binnen het Omslagstelsel, (Europese) subsidies en een vergroot effect van eigen middelen door *package deals*. Nieuwe RO-instrumenten moeten worden verkend en de prioritering van projecten verbeterd.

Hiermee is een investeringsstrategie meer dan financiering. Het gaat erom het totale veld (of: 'de hele olifant') te overzien. Daarnaast is reflectie op de rol van de regio belangrijk. Co-referent Karin van den Berg stelt dat in BrabantStad de situatie eerder andersom is. Met eenzelfde bedrag zijn zij aan het 'makelen met ambities'.

Pieter van Ree concludeert dat er heel verschillende rollen voor regio's bestaan. Wgr+ regio's zijn uitvoerend, en met financieringsgaten meer zorgelijk van karakter. Andere regio's (vaak vrijwillige samenwerkingsverbanden) zijn regisserend en makelend. Met slimme netwerken kunnen zij geld bij geld leggen. Regio's zullen in de toekomst steeds meer regisseurs worden.

Tot slot: Motoren, stagnatie en nieuwe ruimte

In de uitvoering blijkt een spreekwoordelijke buitenboordmotor belangrijk. Bedrijfsleven en kennisinstellingen kunnen vanaf de strategiefase tot en met de uitvoering de regionale alliantie verbinden en krachtiger maken. Tegelijk roept deze constatering vragen op, en daarmee onderwerpen voor volgende bijeenkomsten. Hoe koppelen we private partijen en maatschappelijke instellingen al tijdens de strategiefase aan de regio, zodat zij ook de uitvoering als buitenboordmotoren kunnen versterken? Vergt dat ook tussentijds schakelen en meer flexibiliteit? En hoe vindt de regio aansluiting bij de veelzijdigheid van het bedrijfsleven - van vertegenwoordigende organisaties, grote bedrijven tot ketens van kleine bedrijvigheid? De toekomst van de regio lijkt vooral te liggen in de regisserende rol: het makelen in ambities en financiering. Het als regisseur slim koppelen van publieke en private belangen in een groter regionaal geheel vormt een interessant thema voor een volgende bijeenkomst. En mochten projecten toch stagneren: we hebben geleerd dat een positieve ontbinding van de afspraken ruimte maakt voor iets nieuws. Maak Ruimte!

Bertine Jongerius: Kansen voor krimp

In Parkstad Limburg, een vrijwillig samenwerkingsverband, is krimp van de bevolking een gezamenlijk probleem. Dit is al daadwerkelijk voelbaar: sportcomplexen komen leeg, woningen worden niet verhuurd, de harmonie valt stil. In een convenant met publieke partijen en private partijen (verenigd in Ontwikkelingsmaatschappij Parkstad Limburg) is gezamenlijk afgesproken om circa 1000 woningen per jaar te slopen. Zo blijft de woningmarkt gezond. Het convenant is niet verplichtend, maar de meesten houden zich aan de afspraken en ook verhuurders werken mee. Een groot probleem blijft echter: hoe financier je de sloop van zoveel woningen per jaar? En wat doe je als een enkele gemeente zich niet aan de afspraken houdt? Bestuurders moeten zo'n gemeente hierop aanspreken, maar doen dit niet altijd. Ondertussen ontstaan er creatieve oplossingen om van kwantiteit tot kwaliteit te komen: leeggekomen grond wordt herbestemd tot parkjes, portiekflats getransformeerd tot ruime woningen. Bouwvergunningen vervallen nu na vijf jaar.

Ook in Groningen-Assen, zegt co-referent Ben Boersma, speelt hoe je elkaar aan de afspraken houdt. Welke middelen heb je om te corrigeren? Bestuurlijke trekkers zijn vaak onvoldoende actief. Gezamenlijkheid, een positief imago en een glanzende buitenboordmotor kunnen kansen bieden voor financiering op landelijk niveau.